

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ГУПКА-МАКОГІН НАДІЯ ІГОРІВНА

УДК 378.091:33=111

**НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
З МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО
АУДІОВАННЯ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Задорожна Ірина Павлівна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри практики англійської мови
та методики її викладання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Микитенко Наталія Олександрівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри іноземних мов
для природничих факультетів;

кандидат педагогічних наук, доцент
Вікович Роксоляна Ігорівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
викладач кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови.

Захист відбудеться 30 червня 2016 р. об 11.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради К 58.053.05 Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: 46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті <http://www.tnpu.edu.ua> та в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: 46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2.

Автореферат розіслано 30 травня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. П. Штонь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Процеси глобалізації та інтеграції української економіки в світову зумовлюють необхідність підготовки кваліфікованих фахівців, здатних ефективно здійснювати міжкультурну комунікацію в професійній сфері для досягнення взаєморозуміння із зарубіжними партнерами. Значна відповідальність за виконання цього завдання покладена на вищі навчальні заклади, покликані забезпечити належний рівень сформованості професійно орієнтованої англomовної комунікативної компетентності випускників, які представлятимуть українські компанії на міжнародній арені.

Реалізація професійних обов'язків фахівців із міжнародної економіки залежить від рівня сформованості в них професійно орієнтованої англomовної компетентності в аудіюванні (ПОАКА), яка забезпечує відповідний рівень розуміння отриманої інформації з метою її подальшого використання. Це зумовлює важливість ефективної організації процесу навчання професійно орієнтованого англomовного аудіювання (ПОАА).

Методисти неодноразово зверталися до вивчення природи аудіювання та проблем його навчання (Л. І. Апатова, Н. І. Гез, Г. О. Жустеева, Л. Ю. Куліш, М. Андервуд, А. Андерсон, Г. Бак, Дж. Д. Браун, С. Бекет, Л. Вандергріфт, Дж. Вілсон, А. Дофф, Т. Линч та ін.).

Аудіювання в школі було предметом досліджень С. В. Гапонової, Н. В. Єлухіної, О. Ю. Захарової, О. Б. Метьюлкіної, В. В. Черниш, Л. В. Ягеніч. Проблему формування іншомовної компетентності в аудіюванні у філологів вивчали Н. Ю. Абрамовська, Д. В. Агапова, К. М. Бржозовська, Р. І. Вікович, Н. Ю. Кирилліна, К. О. Колеснікова, Б. І. Лихобабин, О. О. Сіваченко, В. О. Цибаньова.

Розроблено методики навчання професійно орієнтованого аудіювання майбутніх учителів англійської мови (О. Ю. Бочкарьова); студентів факультетів міжнародних відносин (Л. Є. Алексеева), технічних ВНЗ (І. С. Онисіна, В. А. Яковлева); майбутніх маркетологів із використанням автентичних відеофономатеріалів (Н. А. Новоградська-Морська).

Значну роль у навчанні ПОАА відіграє самостійна робота (СР), оскільки, по-перше, аудитивні вміння складні для оволодіння, бо пов'язані зі значними об'єктивними та суб'єктивними труднощами, а тому вимагають тривалої і систематичної роботи студентів; по-друге, тексти для аудіювання придатні саме для самостійного опрацювання, адже вимагають значних затрат часу; і, по-третє, скорочення аудиторних годин у ВНЗ зумовлює необхідність оптимізації СР. У такому разі коректно організована СР із використанням сучасних засобів та інформаційних ресурсів сприятиме не лише оволодінню майбутніми фахівцями з міжнародної економіки ПОАКА, а й формуванню готовності і прагнення студентів до постійного самовдосконалення й самоосвіти, що є вимогою сьогодення, а відтак і розвитку в них автономії у мовному, освітньому та професійному середовищі.

Сучасні вчені активно студіюють навчання аудіювання у процесі СР. Зокрема, І. П. Задорожною досліджено проблему організації СР майбутніх учителів з оволодіння англомовною аудитивною компетентністю, Д. В. Позняк запропоновано методику навчання філологів самостійного вдосконалення складних аудитивних умінь, Л. І. Івановою обґрунтовано методику навчання студентів початкового етапу ВНЗ нефілологічного спрямування аудіювання в процесі СР з технічними засобами.

Однак, попри увагу методистів до питань формування аудитивної компетентності, недослідженою залишається проблема навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАА у процесі СР.

Таким чином, важливість удосконалення процесу навчання майбутніх фахівців у сфері міжнародної економіки ПОАА, зростання питомої ваги СР і її виняткове значення для формування ПОАКА студентів та їх особистісного розвитку, а також недостатня дослідженість проблеми в сучасній методиці зумовлюють актуальність дисертаційної розвідки.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Проблематика роботи безпосередньо пов'язана із науково-дослідною темою кафедри практики англійської мови та методики її викладання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів у контексті європейських вимог» (номер держреєстрації 0113U003330). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 6 від 25.02.2014 р.) та Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 17.06.2014 р.).

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробці методики навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки професійно орієнтованого англомовного аудіювання у процесі самостійної роботи та експериментальній перевірці її ефективності.

Це зумовлює необхідність вирішення таких **завдань**:

- 1) проаналізувати сучасний стан дослідження проблеми, визначити психолінгвістичні передумови навчання ПОАА;
- 2) уточнити структуру та зміст ПОАКА майбутніх фахівців із міжнародної економіки і визначити особливості СР студентів у процесі навчання ПОАА;
- 3) обґрунтувати критерії відбору навчального матеріалу;
- 4) виділити етапи навчання ПОАА, розробити систему вправ та створити модель навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАА у процесі СР;
- 5) експериментально перевірити ефективність запропонованої методики; укласти методичні рекомендації щодо організації і проведення відповідного навчання.

Об'єктом дослідження є процес навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки професійно орієнтованого англomовного аудіювання.

Предметом – методика навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки професійно орієнтованого англomовного аудіювання у процесі самостійної роботи.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що високого рівня сформованості у майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАКА можна досягти за умов використання запропонованої методики, яка базується на положеннях особистісно-діяльнісного, рефлексивного та професійно орієнтованого підходів, передбачає поетапне формування ПОАКА (коригувальний, основний та завершальний етапи) й одночасне оволодіння навчально-стратегічною компетентністю (НСК); формування рефлексивних умінь студентів; виконання системи вправ, розробленої на основі навчального матеріалу, відібраного відповідно до науково обґрунтованих критеріїв, та представленої на навчальному веб-сайті; реалізації моделі навчання, яка передбачає надання майбутнім фахівцям більшої автономії в управлінні власною СР.

Вирішення поставлених завдань потребувало застосування **методів дослідження**:

– *теоретичних*: критичний аналіз вітчизняних та іноземних психологічних, педагогічних і методичних джерел, навчальних програм для узагальнення теоретичних даних із проблеми дослідження; вивчення досвіду майбутніх фахівців у сфері міжнародної економіки під час навчання ПОАА; моделювання навчального процесу;

– *емпіричних*: опитування викладачів і студентів із метою розробки методики навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАА у процесі СР; тестування студентів для виявлення рівня сформованості ПОАКА; наукове спостереження за організацією навчального процесу; експериментальне навчання; якісний і кількісний аналіз експериментальних даних;

– *методи математичної статистики* для обробки результатів експерименту.

Наукова новизна роботи:

уперше теоретично обґрунтовано і розроблено методику навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАА у процесі СР: визначено три етапи навчання ПОАА (коригувальний, основний, завершальний), запропоновано систему вправ, яка корелює з виділеними етапами; створено модель відповідного навчання;

– *удосконалено* вимоги до рівня володіння майбутніми фахівцями із міжнародної економіки ПОАКА та НСК, критерії відбору професійно орієнтованого матеріалу для навчання ПОАА;

– *подальшого розвитку* набуло дослідження проблем навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки професійно орієнтованого аудіювання, організації СР студентів.

Практичне значення дослідження полягає у відборі та організації матеріалу для навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАА; формуванні комплексів вправ, представлених на розробленому навчальному веб-сайті; укладанні методичних рекомендацій для

викладачів щодо навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАА, а також у створенні навчально-методичного посібника англійською мовою.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес Тернопільського національного економічного університету (акт упровадження №126-06/255 від 08.02.2016 р.), Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (акт упровадження №687/01-27 від 03.03.2016 р.), Маріупольського державного університету (акт упровадження № 446/01-23/08 від 17.02.2016 р.), Донецького національного університету (акт упровадження №123/01-09/01.1.3 від 10.02.2016).

Апробація результатів дослідження здійснювалася на *міжнародних конференціях*: «Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів» (Тернопільський національний економічний університет, м.Тернопіль, 2007), «Сучасна освіта: методологія, теорія, практика» (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», м. Київ , 2015), «Будущие вопросы образования и науки» (м. Софія, 2015), «Проблеми розвитку науки та освіти: теорія і практика» (Іститут освітньої та молодіжної політики, м. Одеса, 2016), на Всеукраїнській інтернет-конференції «Ресурсно-орієнтоване навчання у вищій школі: проблеми, досвід, перспективи» (Аграрний коледж Полтавської державної аграрної академії управління і права, м.Полтава, 2016), науковій конференції професорсько-викладацького складу «Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в постстабілізаційний період» (Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, 2007).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 13 одноосібних публікаціях автора, серед яких 6 статей у фахових педагогічних виданнях України, 2 статті у зарубіжному виданні, тези 4 доповідей на наукових конференціях і навчально-методичний посібник (англійською мовою).

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел із 292 найменувань (із них 50 іноземними мовами) і 11 додатків. Повний обсяг роботи – 286 сторінок, із них – 175 сторінок основного тексту. У праці подано 22 таблиці, 6 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації та її актуальність; визначено об'єкт, предмет, мету й завдання дослідження; сформульовано наукову новизну і практичне значення роботи; подано інформацію про апробацію результатів дослідження; зазначено кількість публікацій.

У **першому розділі** «Теоретичні засади навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки професійно орієнтованого англомовного аудіювання у процесі самостійної роботи» проаналізовано сучасний стан дослідження проблеми; окреслено психолінгвістичні передумови

навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАА; визначено структуру та зміст професійно орієнтованої компетентності в аудіюванні як компонента фахової іншомовної комунікативної компетентності; проаналізовано особливості СР студентів у процесі оволодіння ПОАКА.

На основі аналізу сучасних досліджень із проблеми навчання аудіювання виокремлено положення, які було враховано у процесі розробки методики навчання ПОАА майбутніх фахівців у сфері міжнародної економіки: цілеспрямований розвиток у студентів психічних процесів і психологічних механізмів; розширення словникового запасу та забезпечення розуміння граматичних структур; оволодіння ефективними стратегіями аудіювання; розвиток автономії майбутніх спеціалістів, формування у них рефлексивних умінь; активність процесу аудіювання; інтегроване навчання аудіювання з іншими видами мовленнєвої діяльності; індивідуалізація навчання; застосування проблемних завдань.

Уточнено труднощі, які виникають у процесі оволодіння ПОАКА: суб'єктивні (рівень сформованості психологічних механізмів: слухове сприйняття, мовленнєвий (інтонаційний і фонематичний) слух, механізм розрізнення та ідентифікації (сегментування мовленнєвого ланцюга), антиципація (ймовірне прогнозування), пам'ять, артикулювання (внутрішнє промовляння), механізм осмислення) й об'єктивні (мовні особливості аудіоповідомлення (лексичні, граматичні, фонетичні), його змістові характеристики (розуміння фактів, логіки викладу, загальної ідеї, мотивів), умови пред'явлення (тривалість звучання, кількість пред'явлень, темп, джерело мовлення, наявність опор), вид мовлення (монологічне й діалогічне). На основі аналізу зазначених труднощів зроблено висновок про необхідність формування позитивної мотивації студентів шляхом залучення відповідних навчальних матеріалів, використання сучасних засобів (зокрема, навчального веб-сайту), надання майбутнім фахівцями більшої автономії; розвитку психологічних механізмів аудіювання; цілеспрямованого формування лексичних, граматичних, фонетичних навичок аудіювання; доцільності використання як фонограм, так і відеофонограм для навчання аудіювання монологів, діалогів та полілогів.

ПОАКА майбутніх фахівців із міжнародної економіки визначено як здатність розуміти професійно орієнтовані автентичні тексти різних жанрів і видів в умовах прямого і опосередкованого спілкування з метою отримання інформації, ефективного міжкультурного спілкування та реалізації професійних завдань. З урахуванням сучасних досліджень встановлено, що компонентами ПОАКА є знання (декларативні та процедурні), мовленнєві вміння, а також комунікативні здібності.

На основі аналізу особливостей професійно орієнтованих автентичних фонограм та відеофонограм, програмних вимог і специфіки організації навчального процесу майбутніх фахівців із міжнародної економіки зроблено висновок про доцільність визначення суб'єктами

навчання студентів четвертого курсу. У роботі уточнено вимоги до рівня сформованості ПОАКА у випускників бакалаврату.

Ефективність оволодіння ПОАКА безпосередньо залежить від рівня сформованості НСК. Аналіз сучасної літератури свідчить, що компонентами НСК є знання (власних психологічних особливостей, навчальних і комунікативних стратегій), а також навички та вміння обирати і використовувати навчальні і комунікативні стратегії відповідно до ситуації спілкування та з урахуванням індивідуальних психологічних особливостей. У дисертації конкретизовано навчальні (прямі – запам'ятовування, когнітивні та непрямі – метакогнітивні, афективні, соціальні), а також комунікативні (компенсаторні) стратегії, якими повинні оволодіти студенти четвертого курсу для успішного аудіювання автентичних англомовних професійно орієнтованих текстів. Зроблено висновок про доцільність паралельного оволодіння майбутніми фахівцями ПОАКА та НСК.

З урахуванням трактування СР у сучасній науковій літературі (І. О. Зимня, І. П. Задорожна, З. К. Соломко) СР у процесі формування ПОАКА визначено як форму навчальної діяльності, організовану і контрольовану студентом на основі системного опосередкованого управління викладачем через спеціальні засоби та навчальні матеріали, спрямовану на оволодіння ПОАКА, розвиток НСК та автономії майбутнього фахівця.

З огляду на праці Н. Ф. Бориско, І. П. Задорожної, Т. Ю. Тамбовкіної, Х. Холека та ін., автономія розглядається як спосіб організації навчального процесу, що передбачає самоуправління студентом власною навчальною діяльністю (постановка особистих цілей, моделювання умов, програмування дій, оцінка результатів, їх аналіз та корекція), а також як здатність майбутнього фахівця приймати самостійні рішення стосовно власного навчання відповідно до визначеної особистісно значущої мети і нести відповідальність за її досягнення.

Ураховуючи сучасні тенденції гуманізації вищої освіти, особливості організації та цілі СР майбутніх фахівців у сфері міжнародної економіки, специфіку подальшої професійної діяльності, зроблено висновок, що навчання ПОАА студентів повинно здійснюватися з урахуванням положень особистісно-діяльнісного, рефлексивного та професійно орієнтованого підходів.

Основними положеннями *особистісно-діяльнісного підходу*, які лягли в основу дослідження, визначено такі: орієнтація на індивідуальний досвід студентів, їхні можливості, потреби, інтереси; створення умов для розвитку особистісних якостей; використання стратегій, необхідних для здійснення СР; спрямованість на розвиток особистості майбутнього фахівця як активного суб'єкта навчальної діяльності; проблемний характер завдань; розвиток мотивації студентів шляхом добору відповідного змісту, використання ефективних методів, прийомів та засобів навчання; розвиток автономії суб'єктів навчання. Аналіз положень *рефлексивного підходу* в трактуванні сучасних науковців дав змогу зробити висновок, що рефлексія є необхідною умовою оволодіння студентами ПОАКА в процесі СР, психологічною основою формування НСК.

Визначено необхідність розвитку самоконтролю та самооцінки майбутніми фахівцями результатів власної діяльності, формування конкретизованих у роботі рефлексивних умінь, у тому числі шляхом застосування проблемних ситуацій, які зумовлюють пізнавальну активність студентів. **Професійно орієнтований підхід** передбачає: орієнтацію на професійні інтереси, урахування специфіки подальшої професійної діяльності, нових тенденцій і явищ у професійній сфері та їх відображення у змісті навчання; функціональність навчального процесу з оволодіння ПОАКА, яка зумовлює доцільність моделювання ситуацій професійної діяльності майбутнього фахівця; прикладну спрямованість навчання.

На основі аналізу сучасних наукових джерел та результатів опитування майбутніх фахівців із міжнародної економіки трьох ВНЗ України зроблено висновок про доцільність використання під час СР у процесі оволодіння ПОАКА навчального веб-сайту (96 % респондентів вказали на готовність і бажання працювати з веб-сайтом), розробленого з урахуванням обґрунтованих у дисертації вимог до організації СР, а саме: забезпечення студентів можливістю визначати власний рівень володіння ПОАКА та фіксувати зміни у процесі діяльності; самостійно окреслювати цілі оволодіння ПОАКА; частково обирати власну траєкторію навчання, а також самостійно визначати тривалість, інтенсивність та обсяг СР; здійснювати рефлексію, самоконтроль і самооцінювання процесу власного навчання; отримувати оперативний зворотній зв'язок.

У **другому розділі** «Методика навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки професійно орієнтованого англomовного аудіювання у процесі самостійної роботи» визначено критерії відбору професійно орієнтованих англomовних матеріалів для навчання аудіювання; обґрунтовано етапи та систему вправ для навчання ПОАА; запропоновано модель навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки у процесі СР.

На основі аналізу наукових джерел обґрунтовано критерії відбору навчального матеріалу: якісні (автентичності, мотиваційної цінності, відповідності тематиці, професійної новизни інформації, варіативності, відповідності мовного оформлення рівню іншомовної комунікативної компетентності студентів; релевантності змісту рівню знань із предмета, домінуючої ролі відеоряду над аудіорядом (для відеофонограми) та кількісні (тривалість звучання, темп мовлення). Відповідно до визначених критеріїв було відібрано 24 фонограми та 32 відеофонограми, джерелами яких слугували сучасні автентичні навчальні посібники для фахівців у галузі міжнародної економіки; сайти каналів BBC Learning English, CNBC, NBR, DW; аудіододатки до щотижневого журналу The Economist; блоги бізнес-тренерів провідних бізнес-компаній світу тощо.

Враховуючи доцільність поетапного формування аудитивних умінь, програмні вимоги, а також специфіку СР студентів четвертого року навчання, зумовлені їх психологічними особливостями (здатність до усвідомленої постановки цілей, оцінки та корекції власної діяльності), виділено три етапи навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки –

коригувальний (спрямований на розвиток психологічних механізмів, лексичних, граматичних, фонетичних навичок аудіювання; формування навчальних навичок та вмінь; активізацію знань предмета); реалізаційний (покликаний формувати вміння ознайомлювального, вибіркового, детального аудіювання) та завершальний (зосереджений на удосконаленні вмінь аудіювання й розвитку вмінь аналізувати і використовувати отриману інформацію в подальшій професійній діяльності).

Розроблено систему вправ для навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки, яка містить три підсистеми, що корелюють з окресленими етапами і, в свою чергу, передбачають групи вправ, спрямовані на активізацію знань, розвиток і вдосконалення психологічних механізмів, навичок та вмінь. Цю систему і відповідні типи вправ для навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки у процесі СР представлено в табл.1.

Особливістю розроблених вправ є максимальний рівень їх професіоналізації.

Таблиця 1

**Система вправ для навчання ПОАА майбутніх фахівців
із міжнародної економіки у процесі СР**

Етапи	Підсистеми вправ	Групи вправ	Типи вправ
Коригувальний	<i>Підсистема 1</i> для розвитку психологічних механізмів; мовленнєвих, навичок; навчальних навичок та вмінь; активізації знань предмета	Група 1.1. для розвитку психофізіологічних механізмів аудіювання	Невмотивовані, вмотивовані; некомунікативні, умовно-комунікативні; рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні; індивідуальні, неproblemні; із повним, частковим керуванням; із рефлексивним компонентом, без рефлексивного компонента
		Група 1.2. для формування й вдосконалення лексичних навичок ПОАА	
		Група 1.3. для формування й вдосконалення граматичних навичок ПОАА	
		Група 1.4. для формування й вдосконалення фонетичних навичок ПОАА	
		Група 1.5. для формування навичок та вмінь використовувати навчальні стратегії	
		Група 1.6. для активізації фонових та предметних знань студентів	
Реалізаційний	<i>Підсистема 2</i> для розвитку умінь ПОАА	Група 2.1. для розвитку вмінь ознайомлювального аудіювання	Невмотивовані, вмотивовані; умовно-комунікативні, комунікативні; рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні; неproblemні, проблемні; індивідуальні; із повним, частковим керуванням; із рефлексивним
		Група 2.2. для розвитку вмінь вибіркового аудіювання	
		Група 2.3. для розвитку вмінь детального аудіювання	

			компонентом, без рефлексивного компонента
Завершальний	Підсистема 3 для удосконалення умінь ПОАА та розвитку вмінь аналізувати і використовувати отриману інформацію	Група 3.1. для удосконалення вмінь ПОАА	Вмотивовані; комунікативні; проблемні; рецептивно-продуктивні; індивідуальні, парні, групові; з мінімальним керуванням; із рефлексивним компонентом
		Група 3.2. для розвитку вмінь аналізувати і використовувати отриману інформацію	

Наведемо приклади вправ кожної підсистеми.

Вправа 1 (підсистема 1, група 1.1.)

Мета: розвивати механізм антиципації, уміння використовувати когнітивні стратегії – ймовірнісне передбачення змісту та структури повідомлення.

Завдання: To understand a text it is necessary to be able to anticipate its content and structure. Read the beginning of the statements. Predict their endings. What will the audiotext be about? Compare your answers with the suggested and analyse the mistakes made (if there are any).

1. In a successful negotiation everyone _____.
2. Negotiation means developing the ability to _____.

Вправа 2 (підсистема 1, група 1.4.)

Мета: розвивати фонетичні навички аудіювання.

Завдання: You are going to speak to the customers who complain. Put down all the phrases from the dialogue you hear which you think are important to deal with difficult customers. Fill them into the table. Read them with the proper intonation. Compare your intonation with that on the tape.

Apologizing	Reassuring	Offering

Вправа 3 (підсистема 1, група 1.5.)

Мета: розвивати уміння використовувати когнітивні стратегії – створення семантичних карт.

Завдання: To be able to concentrate on the main points and pay more attention to them it is useful to draw a semantic map. Listen to the text once, draw a semantic map of the structure of the company and use it to answer the questions. Think about how useful the strategy is.

Вправа 4 (підсистема 1, група 1.6.)

Цілі: активізувати предметні знання, розвивати вміння застосовувати когнітивні стратегії – використання попередніх знань предмета.

Завдання: You are going to apply for a job. It is important to know the department and the position you are applying for. Match the departments to what they do. Think which department you would like to work at and why.

1.	Accounts	a	Design new products.
2.	Marketing	b	Organise the sale of the products.
3.	Personnel (Human Resources)	c	Plan advertising campaigns.
4.	Research and Development	d	Keep the books.
5.	Customer Service	e	Deal with complaints from customers.
6.	Sales	f	Prepare contracts for employees.
7.	Public Relations	g	Are responsible for contacts with the media.

Вправа 5 (підсистема 2, група 2.2.)

Цілі: розвивати вміння вибіркового аудіювання, уміння використовувати когнітивні стратегії – ідентифікація отриманої інформації.

Завдання: You are the owner of a big company and you intend to make some improvements. You have to discuss them with your stakeholders. Watch the video and fill in the table with the information about stakeholder types, main features. Think on the strategy of presenting your intention to different types of stakeholders.

Types of stakeholders	Main features	Strategies

Вправа 6 (підсистема 2, група 2.3)

Цілі: розвивати вміння детального аудіювання, уміння використовувати когнітивні стратегії – визначення ключових слів.

Завдання: You are at the conference and you find the topic of negotiations extremely interesting. You want to take notes of each detail. Watch the episode and fill in the gaps with no more than three words that will provide you with the important information. Compare your answer with the keys and analyse the mistakes if there are any.

Focus on interests not 1) _____ . Sometimes people 2) _____ that don't reflect their real interest. Focus on the reasons why people want what they're asking for. Invent options for 3) _____ .

Вправа 7 (підсистема 3, група 3.1.)

Мета: вдосконалювати уміння аудіювання.

Завдання: The company you work for asked you to compare business in Ukraine and Great Britain. Using the information from the two videos make a list of different types of companies in Great Britain identifying their aims, activities, rules, rights. Compare the answer with your friend's and analyse it.

Вправа 8 (підсистема 3, група 3.2.)

Цілі: вдосконалювати вміння аудіювання; розвивати вміння аналізувати та використовувати почуту інформацію, використовувати когнітивні стратегії – узагальнення інформації.

Завдання: Develop a comparative analysis of Ukrainian and British enterprises which should include the factual information from the videos you watched, comparison of doing business in both countries, examples (including your own), conclusions and recommendations. Compare the answer with your friends' and analyse it.

У роботі запропоновано модель навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАА у процесі СР, яка характеризується системністю та послідовністю, побудована із урахуванням об'єкта (навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАА під час СР); мети (формування у студентів ПОАКА, що відповідає рівню B2+ за Загальноєвропейськими рекомендаціями), суб'єктів навчання (студенти четвертого курсу, які здобувають освіту за напрямом підготовки 6.030503 «Міжнародна економіка»); навчальної дисципліни («Ділова англійська мова»), у межах якої побудовано модель; засобів навчання (навчальний веб-сайт, на якому представлені розроблені комплекси вправ); контролю його результатів (попередній, поточний, тематичний та підсумковий види контролю, які здійснюються викладачем, через навчальний веб-сайт, а також самоконтроль); реалізації розробленої моделі у кредитно-модульній системі навчання

У моделі ми розглядаємо етапи СР: *організаційний*, пов'язаний із визначенням рівня володіння ПОАКА, окресленням можливих труднощів, а також із конкретизацією навчальних цілей шляхом заповнення контрольних листів самооцінювання (складених нами з урахуванням вимог до рівня володіння студентами ПОАКА в кінці четвертого курсу), виконання тестових завдань; *навчальний*, спрямований на активізацію знань, розвиток і вдосконалення відповідних навичок та вмінь (упродовж якого реалізуються три етапи оволодіння ПОАКА – коригувальний, реалізаційний та завершальний); *контрольний*, орієнтований на контроль та оцінку (а також самоконтроль та самооцінку) результатів СР; *підсумковий*, який відбувається в кінці семестру і передбачає заповнення контрольних листів самооцінювання, а також виконання завдань на перевірку рівня володіння аудитивними уміньми. На навчальному етапі, крім обов'язкових, студентам пропонується ще банк додаткових вправ, при цьому майбутні фахівці самі (чи з допомогою викладача) можуть вирішити, які з них доцільно використовувати, а які ні з урахуванням результатів виконання обов'язкових завдань та самооцінювання рівня володіння аудитивними уміньми.

У **третьому розділі** «Експериментальна перевірка ефективності методики навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки професійно орієнтованого англомовного аудіювання

у процесі самостійної роботи» описано методичний експеримент, інтерпретовано його результати, розроблено методичні рекомендації щодо навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки у процесі СР.

Перевірка запропонованої методики здійснювалась у ході експерименту, який проводився в Тернопільському національному економічному університеті у першому семестрі 2014–2015 н. р. та I семестрі 2015-2016 н. р. В експериментальному навчанні взяв участь 51 здобувач вищої освіти напряму підготовки 6.030503 «Міжнародна економіка». Студенти, які навчалися на четвертому курсі в 2014-2015 н. р., склали ЕГ-1 та ЕГ-2, у 2015-2016 н. р. – ЕГ-3 та ЕГ-4 відповідно. Навчання проводилось за укладеними нами матеріалами, розміщеними на навчальному веб-сайті (режим доступу: <http://listening.klasyky.com.ua/>).

На першому етапі було окреслено мету та завдання експерименту, конкретизовано варійовану умову, визначено його структуру, обрано метод статистичної обробки результатів, підготовлено експериментальні матеріали.

Метою експерименту було перевірити ефективність запропонованої методики навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки у процесі СР, дієвість розробленої системи вправ, а також визначити більш оптимальний варіант методики залежно від характеру управління навчальною діяльністю студентів.

Варійованою умовою експерименту ми обрали характер управління навчальною діяльністю здобувачів вищої освіти. Вибір зазначеної варійованої умови зумовлений специфікою СР на четвертому курсі та доцільністю визначення більш оптимального варіанта управління викладачем СР студентів у процесі оволодіння ними ПОАКА.

Таким чином, ЕГ-1 та ЕГ-3 навчалися за *варіантом А* методики, який передбачав відносно жорстке управління (у термінах І. П. Задорожної) навчальною діяльністю, тобто студенти разом із викладачем визначали цілі СР, виконували обов'язкові завдання; викладач на аудиторних заняттях пояснював можливість використання навчальних стратегій, а також визначав разом із майбутніми фахівцями ті додаткові вправи, які доцільно виконувати кожному студенту залежно від рівня сформованості ПОАКА. У *варіанті Б* методики, що характеризувався відносно гнучким управлінням, студенти були більш автономними, оскільки самостійно визначали індивідуальні цілі СР (на основі аналізу власних досягнень за допомогою контрольних листів для самооцінювання та результатів виконаних завдань передекспериментального зрізу), могли певною мірою обирати власну траєкторію навчання, адже мали змогу визначати, які з додаткових вправ виконувати; на аудиторних заняттях викладач не акцентував увагу на використанні пам'яток, але на веб-сайті вони були представлені, і студенти могли звертатися до них за бажанням чи потребою під час виконання вправ.

Враховуючи специфіку майбутньої професійної діяльності, види аудіювання та рівні розуміння аудіоінформації, критеріями рівня сформованості умінь ПОАА у студентів було визначено: розуміння загального змісту аудіотексту, розуміння детального змісту аудіотексту, виокремлення та розуміння специфічної інформації, вміння аналізувати отриману інформацію.

Перед експериментальним навчанням та після нього було проведено зрізи для визначення рівня сформованості у студентів ПОАКА. Середні показники перед- і післяекспериментальних зрізів представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Середні показники перед– і післяекспериментальних зрізів

Індекс групи	Середній коефіцієнт навченості		Приріст коефіцієнта навченості
	до експериментального навчання	після експериментального навчання	
ЕГ-1	0,5	0,75	0,25
ЕГ-2	0,5	0,85	0,35
ЕГ-3	0,49	0,79	0,3
ЕГ-4	0,51	0,86	0,35

Достовірність та об'єктивність одержаних результатів було перевірено й доведено за допомогою багатофункціонального статистичного критерію ϕ^* – кутового перетворення Фішера та U-критерію Манна-Уїтні. Отримані дані свідчать про ефективність запропонованої методики навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки та більшу результативність варіанту Б, який передбачав розширення автономії студентів.

Проведене після завершення експерименту опитування його учасників підтвердило доцільність використання створеного нами веб-сайту для організації СР студентів у процесі оволодіння ПОАКА за обґрунтованою і розробленою методикою, а також прагнення майбутніх фахівців до більшої автономії у навчанні.

За результатами проведеного дослідження укладено методичні рекомендації щодо навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки у процесі СР.

ВИСНОВКИ

Теоретичні узагальнення та отримані практичні результати дають підстави для таких висновків:

1. Аналіз сучасного стану вивчення проблеми навчання аудіювання продемонстрував її недостатню розробленість та уможливив виокремлення положень, які було покладено в основу дослідження, а саме: цілеспрямований розвиток у студентів психічних процесів (мислення, уваги,

уяви, сприйняття), основних психологічних механізмів; формування мовленнєвих умінь аудіювання; оволодіння здобувачами вищої освіти ефективними стратегіями; розвиток автономії майбутніх фахівців, формування у них рефлексивних умінь; активність процесу аудіювання; інтегроване навчання аудіювання з іншими видами мовленнєвої діяльності; індивідуалізація навчання; проблемний характер завдань.

Виявлено труднощі, що виникають у процесі оволодіння ПОАКА і які було враховано при обґрунтуванні методики та розробці системи вправ: суб'єктивні (рівень сформованості психологічних механізмів: слухове сприйняття, мовленнєвий (інтонаційний і фонематичний) слух, механізм розрізнення та ідентифікації (сегментування мовленнєвого ланцюга), антиципація, пам'ять, артикулювання, осмислення) й об'єктивні (мовні особливості аудіоповідомлення (автентичні професійно орієнтовані матеріали характеризуються використанням кліше, стійких виразів, термінів та інтернаціональних слів, назв установ, організацій, компаній, аббревіатур, типових комунікативно-мовленнєвих формул, пасивних конструкцій; домінуванням простих і складнопідрядних речень; переважанням нормативного мовлення тощо) та його змістові характеристики; умови пред'явлення (тривалість звучання, кількість пред'явлень, темп мовлення, джерело мовлення, наявність опор); вид (монологічне й діалогічне) мовлення. З урахуванням окреслених труднощів визначено фактори успішності навчання ПОАА: формування позитивної мотивації студентів шляхом залучення відповідних навчальних матеріалів, застосування сучасних засобів (зокрема, навчального веб-сайту) та активізація їх пізнавальної діяльності; розвиток психологічних механізмів аудіювання та мовленнєвих навичок; ретельний відбір професійно орієнтованих матеріалів; використання як фонограм, так і відеофонограм для навчання аудіювання монологів, діалогів та полілогів.

2. ПОАКА майбутніх фахівців із міжнародної економіки трактуємо як здатність розуміти професійно орієнтовані автентичні тексти різних жанрів і видів в умовах прямого і опосередкованого спілкування з метою отримання інформації, ефективного міжкультурного спілкування та реалізації професійних завдань. Компонентами ПОАКА є знання (декларативні та процедурні), мовленнєві вміння й комунікативні здібності. Уточнено вимоги до рівня сформованості ПОАКА у студентів четвертого курсу – майбутніх фахівців у галузі міжнародної економіки.

Ефективність оволодіння студентами ПОАКА безпосередньо залежить від рівня сформованості НСК, психологічну основу якої утворюють рефлексивні вміння. Уточнено компонентний склад НСК, конкретизовано навчальні та комунікативні стратегії, якими повинні оволодіти студенти четвертого курсу для успішного аудіювання автентичних англомовних професійно орієнтованих текстів. Зроблено висновок про доцільність паралельного оволодіння майбутніми фахівцями ПОАКА та НСК.

З урахуванням трактування СР у сучасній науковій літературі СР у процесі навчання ПОАА визначено як форму навчальної діяльності, організовану і контрольовану студентом на основі системного опосередкованого управління викладачем через спеціальні засоби та навчальні матеріали, спрямовану на оволодіння ПОАКА, розвиток НСК та автономії майбутнього фахівця.

Доведено, що оволодіння ПОАКА у процесі СР повинно здійснюватися з урахуванням положень особистісно-діяльнісного, рефлексивного та професійно орієнтованого підходів.

Окреслено особливості ефективної організації СР студентів четвертого курсу – майбутніх фахівців із міжнародної економіки під час навчання ПОАА: забезпечення їх можливістю виявляти власний рівень володіння ПОАКА та фіксувати зміни у процесі діяльності, самостійно окреслювати цілі, частково обирати власну траєкторію навчання, отримувати оперативний зворотній зв'язок; заохочення майбутніх фахівців до рефлексії, самоконтролю та самооцінювання.

3. На основі аналізу наукових джерел обґрунтовано критерії відбору навчального матеріалу: якісні (автентичності, мотиваційної цінності, відповідності тематиці, професійної новизни інформації, варіативності, відповідності мовного оформлення рівню іншомовної комунікативної компетентності студентів, релевантності змісту рівню знань із предмета, домінуючій ролі відеоряду над аудіорядом (для відеофонограми)) та кількісні (тривалість звучання, темп мовлення), відповідно до яких було відібрано 24 фонограми та 32 відеофонограми.

4. Обґрунтовано три етапи навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки – коригувальний, спрямований на розвиток психологічних механізмів, мовленнєвих навичок аудіювання, формування навчальних навичок та вмінь, активізацію знань предмета; реалізаційний, покликаний формувати вміння ознайомлювального, вибіркового, детального аудіювання і завершальний, зосереджений на удосконаленні вмінь аудіювання та розвитку вмінь аналізувати й використовувати отриману інформацію в професійній діяльності.

Розроблено систему вправ для навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки, яка містить три підсистеми, що корелюють із окресленими етапами і, у свою чергу, передбачають групи вправ, спрямовані на активізацію знань, розвиток та вдосконалення психологічних механізмів, навичок та вмінь.

У роботі запропоновано модель навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАА у процесі СР, яка характеризується системністю та послідовністю, побудована із урахуванням об'єкта; мети; суб'єктів навчання; навчальної дисципліни, у межах якої створено модель; засобів навчання (веб-сайт, на якому представлені розроблені комплекси вправ); контролю його результатів; реалізації запропонованої моделі у кредитно-модульній системі навчання. Модель передбачає етапи СР: *організаційний, навчальний, контрольний та підсумковий*.

5. Ефективність розробленої методики навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки перевірено за допомогою навчального, природного, відкритого, вертикально-

горизонтального експерименту, результати якого продемонстрували дієвість запропонованої методики та більшу результативність варіанту Б, який передбачав розширення автономії студентів.

За результатами проведеного дослідження укладено методичні рекомендації щодо навчання ПОАА майбутніх фахівців із міжнародної економіки у процесі СР.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень може стати розробка методики формування у майбутніх фахівців із міжнародної економіки інших професійно орієнтованих компетентностей у процесі СР.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у фахових наукових виданнях України

1. Гупка-Макогін Н. І. Критерії відбору автентичних англомовних відеофономатеріалів для формування англомовного професійно орієнтованого аудіювання у майбутніх фахівців з міжнародної економіки / Н. І. Гупка-Макогін // Вісник ЛДУ БЖД. – 2015. – Вип.12. – С.236–243.

2. Гупка-Макогін Н. І. Психолінгвістичні особливості формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в аудіюванні у майбутніх фахівців сфери міжнародної економіки / Н. І. Гупка-Макогін // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) [та ін.]. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – Вип. 28. – С. 108 – 116.

3. Гупка-Макогін Н. І. Сучасні тенденції навчання майбутніх економістів-міжнародників англомовного професійно орієнтованого аудіювання / Н. І. Гупка-Макогін // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Серія 16 «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики». – 2015. – Вип. 21 (31). – С. 74–77.

4. Гупка-Макогін Н. І. Теоретичні передумови формування іншомовної аудитивної компетентності майбутніх фахівців у сфері міжнародної економіки / Н. І. Гупка-Макогін // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2015. – № 3. – С. 100–108.

5. Гупка-Макогін Н. І. Експериментальна перевірка ефективності методики навчання майбутніх фахівців з міжнародної економіки професійно орієнтованого англомовного аудіювання / Н. І. Гупка-Макогін // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2016. – №1. – С. 106-113.

6. Гупка-Макогін Н. І. Підсистема вправ для навчання англомовного професійно орієнтованого аудіювання майбутніх фахівців з міжнародної економіки / Н. І. Гупка-Макогін // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) [та ін.]. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. – Вип. 29. – С. 109–118.

Статті у наукових періодичних виданнях іноземних держав

7. Гупка-Макогин Н. И. Пути повышения мотивации в обучении профессионально ориентированного англоязычного аудирования будущих специалистов международной экономики / Н. И. Гупка-Макогин // Актуальные вопросы современной науки : сборник научных трудов. – Новосибирск: Изд-во ЦРНС, 2015. – Вып. 42. – С. 61–71.

8. N. Hupka-Makohin. Learner Autonomy and Developing Professionally-Oriented Listening Skills of Future Specialists in the Field of International Economics / N. Hupka-Makohin // Intellectual Archive. – 2016. – Volume 5. – Number 1. – P. 112–125.

Навчально-методичний посібник

9. N. Hupka-Makohin. Business English Listening Course : Навч. метод. посіб. / Гупка-Макогин Надія Ігорівна.— Тернопіль : Вектор, 2016.— 136 с.

Опубліковані праці, які додатково висвітлюють наукові результати дослідження

10. Гупка-Макогин Н. І. Розвиток лексичних навичок у студентів з дисципліни «Економіка європейських країн англійською мовою» / Н. І. Гупка-Макогин // Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в постстабілізаційний період : тези доповідей учасників наукової конференції професорсько-викладацького складу (ТНЕУ, 2007 р.). – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – С. 37 – 40.

11. Гупка-Макогин Н. І. Using Video in the Foreign Language Classroom / Н. І. Гупка-Макогин // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів» (ТНЕУ, 2007 р.). Частина 2. – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – С. 47 – 49.

12. Гупка-Макогин Н. І. Метакогнітивний підхід до формування іншомовної аудитивної компетентності майбутніх фахівців з міжнародної економіки: теоретичні передумови / Н. І. Гупка-Макогин // Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Майбутні питання освіти і науки». Том 11. Педагогічні науки. — Софія : «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2015. – С. 84 – 86.

13. Гупка-Макогин Н. І. Психолінгвістичні передумови навчання майбутніх економістів-міжнародників професійно спрямованого англомовного аудіювання / Н. І. Гупка-Макогин // 3-я Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна освіта: методологія, теорія, практика» (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», 2015 р.). – К. : НТУУ «КПУ». – 2015. – С. 27 – 31.

АНОТАЦІЯ

Гупка-Макогин Н. І. Навчання майбутніх фахівців з міжнародної економіки професійно орієнтованого англомовного аудіювання у процесі самостійної роботи. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови). – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство науки і освіти України. – Тернопіль, 2016.

Дисертацію присвячено вирішенню проблеми навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки професійно орієнтованого англомовного аудіювання (ПОАА) у процесі самостійної роботи (СР).

На основі аналізу труднощів, які виникають у процесі оволодіння професійно орієнтованою англомовною компетентністю в аудіюванні (ПОАКА), визначено фактори успішності навчання ПОАА. Проаналізовано компоненти ПОАКА та уточнено вимоги до рівня сформованості ПОАКА у студентів четвертого курсу – майбутніх фахівців у галузі міжнародної економіки. Доведено, що ефективність оволодіння ПОАКА безпосередньо залежить від рівня сформованості навчально-стратегічної компетентності (НСК) та зроблено висновок про доцільність паралельного оволодіння студентами ПОАКА та НСК.

Обґрунтовано положення особистісно-діяльнісного, рефлексивного та професійно орієнтованого підходів, які лягли в основу дослідження.

Розроблено методику навчання ПОАА майбутніх фахівців у сфері міжнародної економіки, а саме: обґрунтовано критерії відбору навчального матеріалу; визначено три етапи навчання ПОАА; створено і представлено на веб-сайті систему вправ для навчання ПОАА, яка містить три підсистеми, що корелюють з окресленими етапами; побудовано модель навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки ПОАА у процесі СР.

Ефективність розробленої методики доведено експериментально. За результатами проведеного дослідження укладено відповідні методичні рекомендації.

Ключові слова: професійно орієнтоване англомовне аудіювання, професійно орієнтована англомовна компетентність в аудіюванні, майбутні фахівці з міжнародної економіки, самостійна робота, автономія, рефлексія, навчально-стратегічна компетентність.

RESUME

Hupka-Makohin N. I. Teaching Future International Economics Specialists Professionally Oriented English Listening in Self-study Work. – As Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies, Specialty 13.00.02 – Theory and Methods of Teaching (Germanic Languages). – Ternopil V. Hnatiuk National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ternopil, 2016.

The thesis deals with the problem of teaching future international economics specialists professionally oriented English listening in self-study work.

On the basis of the analysis of main difficulties that arise in the process of professionally oriented English listening competence acquisition the key factors that promote its efficacy have been defined. The components of professionally oriented English listening competence of four-year students – future international economics specialists have been clarified. It has been proved that the efficiency of teaching professionally oriented English listening depends on the level of learning and strategic competence, and it has been concluded that students should simultaneously acquire professionally oriented English listening competence and learning and strategic competence.

The requirements to the level of professionally oriented English listening competence of four-year students (in terms of knowledge, skills and abilities) have been formulated. Learning (direct – mnemonic, cognitive; indirect – social, affective and metacognitive) and communicative (compensatory) strategies, necessary for effective development of professionally oriented English listening competence, have been specified.

The main ideas of the learner-centered, reflexive and professionally oriented approaches which form the basis of the investigation have been grounded.

The expediency of using a web-site to teach students professionally oriented English listening has been proved and the main peculiarities of four-year students' self-study work organization with the help of a specially elaborated web-site have been formulated.

The methodology of teaching future international economics specialists professionally oriented English listening in self-study work has been grounded. The criteria of audiotexts and video selection, according to which 24 audio-texts and 32 videos have been carefully picked up, have been clarified. The following stages of teaching professionally oriented English listening have been specified and characterized: *correcting* aimed at developing psychological mechanisms; lexical, grammatical, phonetic skills, learning skills, activating subject knowledge; *actualizing* which presupposes forming listening skills; *final* that is focused on improving listening skills and forming skills of acquired information analysis and its usage in professional situations.

It has been proved that students' self-study work implies not only acquiring professionally oriented listening skills, but also learning skills and students' autonomy. Autonomy is defined as an ability to make decisions on one's own learning according to individual aims and take over the responsibility for the results.

On the basis of the conducted theoretical study, a subsystem of exercises for teaching future international economics specialists professionally oriented English listening in self-study work has been worked out. The suggested system of exercises includes subsystems which correlate with the defined stages and comprise groups of exercises.

A model of teaching future international economics specialists professionally oriented English listening has been worked out. It implies the following stages: *organizational* aimed at defining the level

of students' listening skills; *educational* focused on developing psychological mechanisms; lexical, grammatical, phonetic, learning skills; activating subject knowledge; forming and improving listening skills; forming skills of acquired information analysis and its usage in professional situations; *monitoring* which implies control and assessment (self-control and self-assessment) of the results and *concluding* at the end of a semester which includes filling self-assessment checklist and doing the final test to define the level of students' professionally oriented English listening competence.

The effectiveness of the developed methodology of teaching future international economics specialists professionally oriented English in self-study work has been verified and confirmed during experimental teaching. It has been proved that providing students with more autonomy promotes the effectiveness of professionally oriented English listening competence forming. Based on theoretical study and outcomes resulting from the development and experimental validation of the new methodology, methodological recommendations for teaching future international economics specialists professionally oriented English listening in self-study work have been developed.

Key words: professionally oriented English listening, professionally oriented English listening competence, future international economics specialists, self-study work, autonomy, reflection, learning and strategic competence.

АННОТАЦИЯ

Гупка-Макогин Н. И. Обучение будущих специалистов по международной экономике профессионально ориентированному англоязычному аудированию в процессе самостоятельной работы. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (германские языки). – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки Украины. – Тернополь, 2016.

Диссертация посвящена решению проблемы обучения будущих специалистов по международной экономике профессионально ориентированному англоязычному аудированию (ПОАА) в процессе самостоятельной работы (СР).

На основании анализа трудностей, которые возникают в процессе овладения профессионально ориентированной англоязычной компетентностью в аудировании (ПОАКА) определены факторы успешности обучения ПОАА. Проанализированы компоненты ПОАКА и конкретизированы требования к уровню владения ПОАКА студентами четвертого курса – будущими специалистами в области международной экономики. Доказано, что эффективность овладения ПОАКА непосредственно зависит от уровня сформированности учебно-стратегической компетентности (НСК) и сделан вывод о целесообразности параллельного овладения студентами ПОАКА и НСК.

Обоснованы положения личностно-деятельностного, рефлексивного и профессионально ориентированного подходов, которые положены в основу исследования.

Разработана методика обучения ПОАА будущих специалистов в сфере международной экономики, а именно: обоснованы критерии отбора учебного материала, определены три этапа обучения ПОАА, разработана и представлена на веб-сайте система упражнений для обучения ПОАА, которая состоит из трех подсистем, коррелирующих с выделенными этапами; построена модель обучения будущих специалистов в области международной экономики ПОАА в процессе СР.

Эффективность разработанной методики доказана экспериментально. По результатам проведенного исследования предложены методические рекомендации.

Ключевые слова: профессионально ориентированное англоязычное аудирование, профессионально ориентированная англоязычная компетентность в аудировании, будущие специалисты по международной экономике, самостоятельная работа, автономия, рефлексия, учебно-стратегическая компетентность.

Підписано до друку 26.05.2016 р.
Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 05/16/1-2

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. 8 (0352) 40-08-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФО Осадца Ю.В.